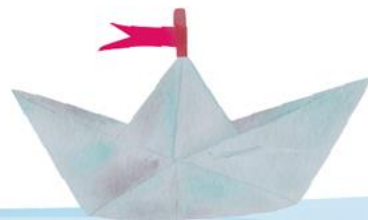

Varhaiskasvatuksen kestävän tulevaisuuden kasvatuksen käsikirja 2024-

Toivoa ja yhdessä tekemistä!

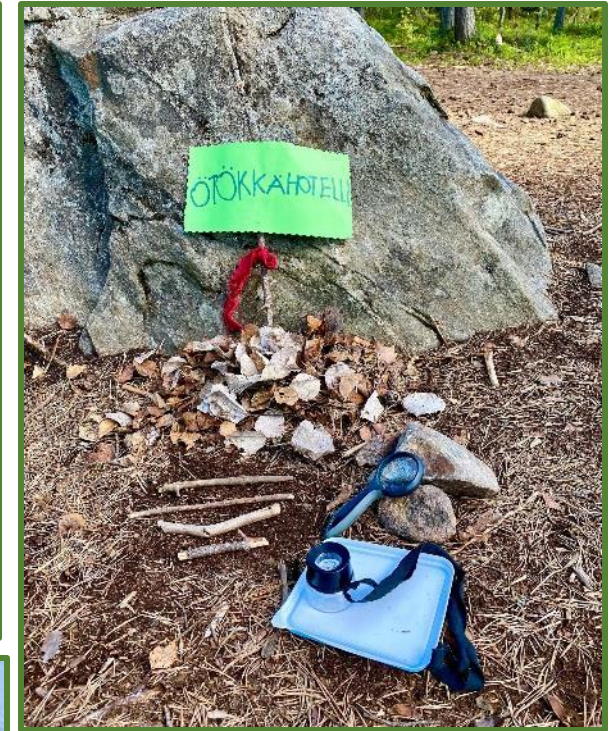
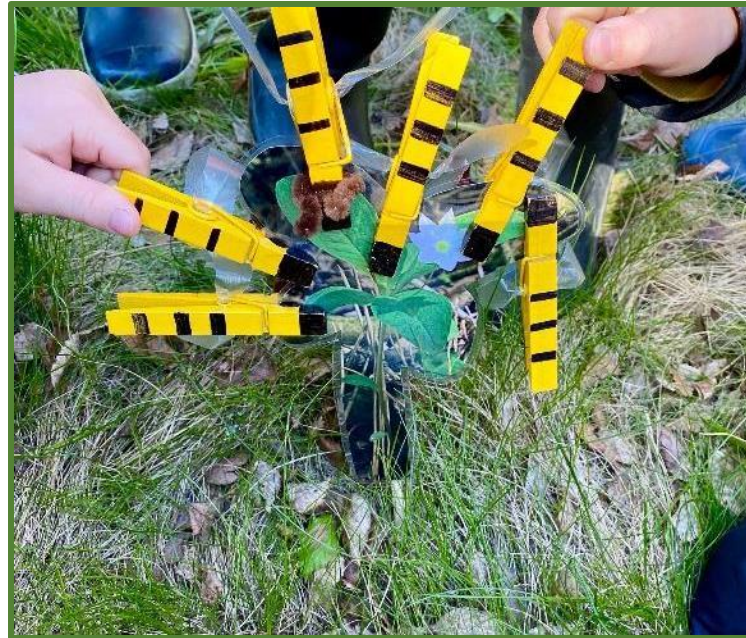

ALAKÖÖKI

Varhaiskasvatuksen kestävän tulevaisuuden kasvatuksen käsikirja sisältää hyödyllisiä tietoja Oulun varhaiskasvatuksen koko henkilöstölle. Se päivitetään vuosittain toimikauden alussa Alaköön Repputyöryhmässä.

Alakööri tarjoaa tukea ja ohjausta varhaiskasvatus yksiköiden kestävän tulevaisuuden työhön. Yksiköistä otetaan yhteyttä suoraan Alakööriin ja sovitaan ajankohta.

Palautetta käsikirjaan liittyen toivotaan lähetettävän alakooki.vaka@ouka.fi

Kestu-vastaavan käsikirja

- 1. MIKSI** kestävän tulevaisuuden kasvatus on osa varhaiskasvatusta
- 2. MITÄ** tarkoittaa
 - Kestävän tulevaisuuden kasvatus
 - Ympäristökasvatus
 - Kestävän tulevaisuuden opinvirta
 - Ulkona oppiminen
- 3. MITEN** toteutetaan kestävän tulevaisuuden kasvatusta
 - Kestävän tulevaisuuden vastaava ja kestu-tiimi
 - Kestävän tulevaisuuden kasvatuksen suunnittelu
- 4. Tukea arkeen**
 - Esimerkkejä
 - Ekotukitoiminta ja Vihreä lippu
- 5. Teoriaa kestävän tulevaisuuden kasvatuksen taustalla**
 - Ilmastokasvatuksen apupyörämalli
 - Palmerin puumalli

Linkkejä

Yhteystietoja

1. Miksi kestävän tulevaisuuden kasvatus on kiinteä osa varhaiskasvatusta?

Kansainvälisesti

Suomi valtiona on allekirjoittanut ja sitoutunut noudattamaan monia kansainvälisiä sopimuksia.

[Ihmisoikeudet – Ihmisoikeudet.net](#) [Ilmastonmuutos ja ihmisoikeudet – Ihmisoikeudet.net](#)

[Lapsen oikeuksien sopimus | UNICEF](#)

[Agenda2030 -toimintaohjelma | Kestävä kehitys \(kestavakehitys.fi\)](#)

[Dubain ilmastokokous onnistui luomaan toivoa ilmastotavoitteiden saavuttamiseen – WWF Suomi](#)

Kansallisesti

[Yhteiskuntasitoumus 2050 - Suomi, jonka haluamme 2050](#) (hyväksytty 2013, väliraportti 2022)

[Jätelaki – Ympäristöministeriö](#)

[Ilmastolainsäädäntö - Ympäristöministeriö](#)

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Miksi kestävän tulevaisuuden kasvatusta on kiinteä osa varhaiskasvatusta Oulussa?

- Kaupunkistrategia
- Sivistysohjelma
 - Ympäristöohjelma
- Kestävän tulevaisuuden opinvirta
 - Sivistyslautakunnan päätöksellä (2023) Kestävän tulevaisuuden opinvirta on Oulun kaupungin vasun, esiopsin, popsin ja lopsin liitteenä
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022 ja Oulun kaupungin vasu
- Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet ja Oulun kaupungin paikalliset linjaukset

Oulu oivaltaa, Sivistysohjelma 2023-2026

Varhaiskasvatusta luodaan perustaa ekososiaaliselle sivistykselle niin, että ihminen ymmärtää ekologisen kestävyys edellytys sosiaaliselle kestävyydelle ja ihmisoikeuksien toteutumiselle. Vasu 2022, 2.4 Arvot

Oulu oivaltaa – sivistysohjelma 2023-2026

Varhaiskasvatus, kestävän tulevaisuuden tavoite

Vahvistamme lasten luontosuhdetta ja vastuullista toimimista ympäristössä sekä ohjaamme kohti kestävää elämäntapaa

- Puoli päivää pihalla -toimintamallin toteuttaminen: Varhaiskasvatusryhmien pedagoginen toiminta toteutuu lisääntyvässä määrin ulko-oppimisympäristöissä. Alueiden lähiympäristöt ovat pedagogisten tavoitteiden oppimisympäristöinä.
- Kestävän tulevaisuuden opinpolku ohjaa ja tukee henkilöstön toimintaa luontosuhteen vahvistamisen, ilmasto-osaamisen ja kiertotalouden osalta.
- Kestävän tulevaisuuden opinpolun nettisivut ja käsikirja valmistuvat vuoden 2022 aikana. Koulutamme henkilöstöä kestävä tulevaisuuden osaamiseen.

2. MITÄ tarkoittaa kestäväns tulevaisuuden kasvatus – ympäristökasvatus?

Kestäväns tulevaisuuden kasvatus: kasvatuksen osa-alue, joka tukee elinikäistä oppimisprosessia siten, että yksilöiden tai yhteisöjen arvot, tiedot, taidot ja toimintatavat muuttuvat kestäväns tulevaisuuden mukaisiksi. Tämä luo perustan koko kasvatus- ja opetustoiminnalle.

Kestäväns tulevaisuuden kasvatuksen ja ympäristökasvatuksen tavoitteet ovat samansisältöiset, mutta painotuksissa on eroja. Päämäärä on yhteinen: kestäväns tulevaisuuden edistäminen.

- **Kestäväns tulevaisuuden kasvatus** tuo selkeämmin esiin kestäväns tulevaisuuden eri ulottuvuudet: ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys.
- **Ympäristökasvatus** painottaa erityisesti ekologista ulottuvuutta, tavoitteena on ympäristövastuullinen toiminta. Ympäristön merkitys ja kestävä elämäntapa korostuvat. Voidaan toteuttaa niin luonnossa kuin muissakin ympäristöissä. Lähde: Yhteinen käsitys, Kestäväns kehityksen kasvatuksen ja koulutuksen sanasto. Sykli

Oululaisen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kestäväns tulevaisuuden kasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten ja henkilöstön luontosuhdetta sekä lisätä tietoisuutta kiertotaloudesta ja ilmasto-osaamisesta niin, että kestävä elämäntapa juurtuu päiväkodin tai perhepäivähoitopaikan toimintakulttuuriin.

Ulkona oppiminen

Ympäristökasvatus korostaa ympäristön merkitystä ja kestäväää elämäntapaa ohjaten vastuulliseen toimintaan huomioiden omien tekojen vaikutuksia. Lähiluonto sekä rakennettu ympäristö toimivat sekä oppimisen kohteina että oppimisympäristöinä.

Ulkona oppiminen on ulkona tapahtuvaa pedagogisesti ja kasvatuksellisesti tavoitteellista ja tarkoituksenmukaista toimintaa.

Luontokasvatus

korostaa luonnon ja luontosuhteen merkitystä. Mielekkäät oppimisen ja toimimisen kokemukset tukevat yksilöiden ja yhteisöjen osaamista ja halua toimia Ympäristövastuullisemmin.

Lisätietoa:

[Digitalisaatio \(sharepoint.com\)](#)

[Kestävä tulevaisuus \(sharepoint.com\)](#)

[Kulttuuri \(sharepoint.com\)](#)

[Liikunta \(sharepoint.com\)](#)

[Luonto ja STEAM \(sharepoint.com\)](#)

[Puoli päivää pihalla](#)

Ykstyisten päiväkotien Teams

MIKÄ on Kestävän tulevaisuuden opinvirta?

- Opinvirta kokoaa yhteen oululaista kestävyyskasvatusta: tavoitteita, toimintaa, tietoa, toivoa ja tukea.

- [Kestävän tulevaisuuden opinvirta](#)
- [Käsikirja](#)
- [Luontosuhteen vahvistaminen -video](#)
- [Itseopiskelumateriaali](#)

Käsikirja:

- **Opinvirran ekologisen kestävyuden keskeiset teemat:**
 - 🌊 **Luontosuhteen vahvistaminen**
 - ♻️ **Kiertotalous**
 - 🌍 **Ilmasto-osaaminen**

3. MITEN toteutetaan kestävän tulevaisuuden kasvatusta?

PÄIVÄKOTIKOHTAINEN OPINVIRTA

Pedagoginen käsikirjoitus

Eri oppimisen alueita
yhdistelevää toimintaa
monenlaisissa ympäristöissä.

PÄIVÄKODIN YMPÄRISTÖÄ SÄÄSTÄVÄT TOIMET

Yhteinen tema
Alkukartoitus, kehittämiskohteet,
tavoitteet, vastuut, arviointi

Kestävän tulevaisuuden kasvatusta
on osa päiväkodin yhteistä
toimintakulttuuria

Päiväkotikohtainen opinvirta

Kestävyykasvatuksen pedagoginen käsikirjoitus

- Lähtökohtana Kestävän tulevaisuuden opinvirran ekologisen kestävyyden keskeiset teemat:
 - Luontosuhteen vahvistaminen
 - Kiertotalous
 - Ilmasto-osaaminen
- Päiväkotikohtainen opinvirta:
 - Kirjataan konkreettista toimintaa ja sisältöjä, **joita jo toteutetaan** ja harjoitellaan kokopäiväpedagogiikka huomioiden.
 - Kirjataan suunnitelmia siitä, mitä **yhdessä tullaan tekemään toimintavuoden aikana**.
 - Kirjataan päiväkodin toimintaa ja toimintakulttuuria, **joka edistää** kestävän tulevaisuuden kasvatusta.
 - Vakan lempeä vuosikello ohjaa toiminnan suunnittelua
- Teksti kirjataan päiväkodin toimintasuunnitelman Kestävä tulevaisuus osioon. Kestävyykasvatusta arvioidaan vuosittain.
- Yksikön ympäristöä säästävät toimet ovat osa pk-kohtaista opinvirtaa.

Toivoa ja yhdessä tekemistä!

Varhaiskasvatusyksikön ympäristöä säästävät toimet

- Yksikkö päättää itse, miten toteuttaa kestävyyskasvatusta ja siihen liittyviä ympäristöä säästäviä toimia eli arkipäivän ympäristöystävällisiä tekoja.
 - Tukimateriaaleja mm. [Päiväkodin keke-työkalu](#), Vihreä lippu
- Vuosittain tai joka toinen vuosi valitaan Opinvirran teemojen mukaisesti 1-2 ympäristöä säästävää kehittämiskohdetta ja sovitaan niille tavoitteet.
 - Esim. luonnon monimuotoisuus, kestävä liikkuminen, energian/veden säästäminen, ruokakasvatus, lajittelun ja kierrättämisen sujuvoittaminen.
 - Esim. Opinvirta-teemaksi valitaan ilmasto-osaaminen, yksikön oma teema on ruokakasvatus, ympäristöä säästävä toimi on ruokahävikin vähentäminen.
- Arvokasvatusta, se läpäisee kaiken toiminnan.
- Yksikön ympäristöä säästävät toimet toteuttavat vasussa ja esiopsissa linjattua kestävään elämäntapaan ohjaavaa toimintaa.
 - Aikuisjohtoisesti – lapsilähtöisesti.

Lasten ja koko henkilöstön osallisuus

- Ympäristöä säästäviä toimia suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä lasten kanssa osana pedagogista toimintaa.
- Arkipäivän ympäristöystävälliset teot ovat jokapäiväisiä tuttuja ja kaikille merkityksellisiä tekoja.

**Sanoista tekoihin:
Valitaan teema
Tehdään näkyväksi:
nykytilanne,
kehittämiskohteet,
tavoitteet,
toimenpiteet ja vastuut.
Arviointi.**

Kun tiedämme, miksi teemme sitä mitä teemme, on helpompi miettiä, miten sen teemme.

Kestu-tiimi ja kestu-vastaava

- Kestu-tiimi ja kestu-vastaava ylläpitävät ja edistävät varhaiskasvatusyksikön kestävä tulevaisuuden kasvatusta yhdessä johtajan ja koko henkilöstön kanssa.
- Työ kestävä tulevaisuuden kasvatukseen edistämiseksi on arvokasta ja siihen tulee resursoida riittävästi mm. aikaa.
- Kestu-tiimissä on edustaja jokaisesta ryhmästä. Mukaan voidaan pyytää huoltajia sekä siistijöiden, ateriapalveluiden ja kiinteistöhuollon edustajia.
- Kestu-vastaava toimii koollekutsujana.
- Tiimi laatii päiväkotikohtaisen Opinvirta-kirjauksen yhdessä johtajan kanssa.
- Kestu-tiimi ja kestu-vastaava koordinoivat päiväkodin ympäristöä säästäviä toimia.
 - Valitsevat yksikön yhteisen opinvirta-teeman.
 - Suunnittelevat mm. toimintapäiviä ja tempauksia koko yhteisön eli henkilöstön, lasten ja huoltajien kanssa.
- Tiimiläiset tuovat kestu-kasvatukseen liittyviä ajankohtaisia asioita viikkopalaveriiniin.
- Tiimi huolehtii, että kestu-materiaalit tallennetaan Teamsiin Kestu-kanavalle.
- Kestävän tulevaisuuden kasvatukseen käytännöt ovat osa perehdytystä.

Kestävän tulevaisuuden kasvatuksen kokonaisuus Oulussa

Kestävän tulevaisuuden ohjausryhmä koordinoi toimintaa

- Kokoontuu n. 6 kertaa vuodessa
- Koordinoi, analysoi ja kehittää toimintaa yli hallinnonala rajojen

Alakööki, Luontokoulu, Luontokoto, Kestü-kehittäjäopettajat

- Tarjoavat tukea, ohjelmaa ja koulutusta
- Kehittävät ja jalkauttavat toimintaa

Reppu- ja Rinkka-työryhmät

- Työryhmät kestävyden edistämiseen sekä vaka-puolelle että kouluille ja nuorisopalveluille.
- Säännölliset tapaamiset

Kestü-vastaavien ja ekotukihenkilöiden verkosto

- Edistävät yksiköiden kestä-työtä
- Kokoonnutvat säännöllisesti
- Varhaiskasvatuksen ja koulujen yksiköt, kirjastot jne.

Kaikille avoin toiminta

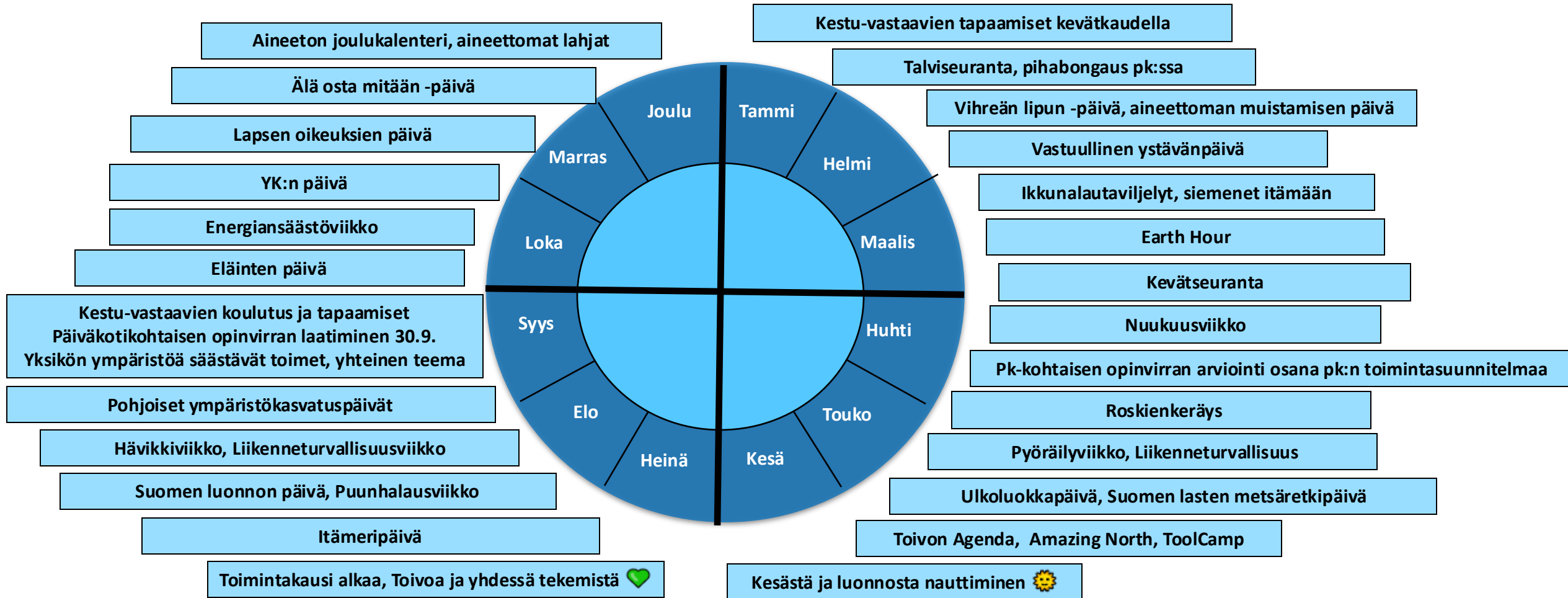
- Tapahtumat, kuten Toivon Agenda
- Täydennyskoulutukset, hankkeet, vierailut

Varhaiskasvatuksen kestävä tulevaisuuden lempeä vuosikello

Kestävän kehityksen juhlapäiväkalenteri - Toivoa & Toimintaa (toivoajatoimintaa.fi)

-Toimintapäiviin ja -viikkoihin liittyviä linkkejä ja lisätietoja

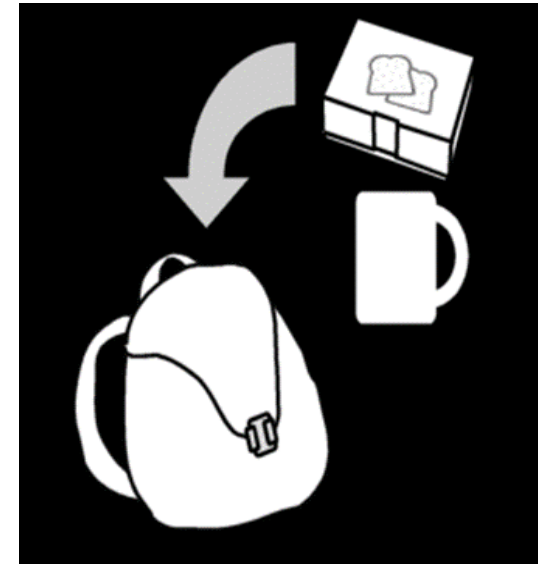
4. Tukea arkeen

Metsäreppu ja sen sisältö:

- Valkoisia liinoja (hallaharso): luonnonmateriaalien ja lajikorttien alustana.
- Metrin mittaisia matonkuteita tai nyörejä: havaintojen ja reittien merkitseminen, rajaaminen ja kehystäminen, mittaaminen.
- Luupit ja suurennuslasit: pienten yksityiskohtien havainnointi
- Värikoodatut pyykkipojat: ryhmäjaot, kuvien kiinnittäminen matonkudendarulle, värikoodattujen tehtävien merkinä.
- Puiset eläimet/ulkokäyttöön tarkoitetut pehmoeläimet: roolileikit, eläytyminen, tarinat.
- Lajikortit [Materiaalit – Ulkoluokka](#): Lajintunnistus, leikit ja tehtävät.
Havainnollistaminen esim. miltä näyttää peippo, jonka laulu kuuluu metsässä.

Lähde: Loikkaa ulkoluokkaan, toim. Laine & co. Meri Elonheimo, Ohjeita ulkoluokassa opettamiseen [ulkoluokka-nettiin.pdf](#)

Kuva: Papunetin kuvapankki, papunet.net Sclera

Retkikaappi

- Välineitä voi ottaa ryhmän käyttöön yhden toiminnon ajaksi tai pitemmäksi aikaa.
- Listaan merkitään, jos välineitä ei palauteta saman päivän aikana. Näin kaikki tietävät, mistä välineet löytyvät.
- Välineet palautetaan puhtaina ja kuivina.
- Kaappiin voi tuoda uusia retki- ja tutkimusvälineitä. Uudet välineet merkitään sisällysluetteloon.
- Retkikaapissa säilytetään retkireppuja/kasseja välineiden kuljetusta varten.
- Kaapissa olevaan kansioon kootaan materiaaleja ja ideoita eri oppimisen alueilta kaikkien käyttöön.

SIVISTYS- JA
KULTTUURIPALVELUT

Kuva ja idea: Minna Räättäri

Retkikaappi sisältää:

6 kpl kiikareita

8 kpl lumisieppari/tutkimusalusta

6 kpl pieniä luuppeja

1 kpl iso luuppi

12 pientä suurennuslasia

2 isoa suurennuslasia

tutkimuspusseja

tutkimuspurkkeja

valkoinen lakana

"opetuslakana" ja pallo

pyykkipoikia ja narua

retkipusseja luontomateriaalin keräämiseen

lajikortit

kirjallisuutta

kansio, jossa materiaalia pihatoimintaan

luontotaidetekelyksiä

Luontopussi metsä- ja luontoretkellä

Luonnonmateriaaleja, esineitä ja aarteita sisältävää luontopussia voi käyttää hyvin monipuolisesti.

- Parien ja pienryhmien muodostamiseen kangaspussista löytyvien esineiden/materiaalien mukaan.
- Lajitteluun, luokitteluun ja sarjoittamiseen eri ominaisuuksien perusteella.
- Tunnustelupussina, jolloin pussissa olevaa esinettä/materiaalia tunnustellaan ja etsitään ympäristöstä samanlainen.
- Tunnusteluleikkinä, jolloin lapsi saa arvuutella kangaspussissa olevaa esinettä/materiaalia tunnustelemalla pussissa tai pussin läpi.
- Arvausleikkinä, jolloin vuorollaan otetaan esine/materiaali pussista ja näyttämättä kuvaillaan sitä toisille.
- Kim-leikkinä.

Kuva ja idea: Anna Koskimäki

Ekotukitoiminta ja Vihreä lippu

Ekotukihenkilö

oppii, neuvoa ja kannustaa työyhteisössään.

- Peruskoulutuksessa opitaan ympäristöasioista, ympäristökuormituksen vähentämisestä, toimintatapojen muuttamisesta ja vaikutusmahdollisuuksista.
- Ekotukikoulutuksia järjestää Oulun seudun ympäristötoimi. On myös järjestetty räätälöityjä koulutuksia päiväkotien ja koulujen henkilöstölle.
- Varhaiskasvatuksessa kestävä-vastaavan tehtäviin sisältyy ekotukitoiminta.

Vihreä lippu –toiminta on intoa, osallisuutta ja konkreettista toimintaa

Vihreän lipun periaatteet:

- 🌱 Osallisuus: lapset ja nuoret toiminnan suunnittelijoina, toteuttajina ja arvioijina.
- 🌱 Kestävän kehityksen/tulevaisuuden kasvatus osana arkea.
- 🌱 Ympäristökuormituksen vähentäminen.
- 🌱 Jatkuva parantaminen: pitkäjänteisyys ja suunnitelmallisuus.
- 🌱 Yhteistyö ympäröivän yhteiskunnan kanssa.
- 🌱 Yhteisöllisyys koko yhteisössä.

Vihreä lippu -ohjelman taustalla Suomessa toimii ympäristökasvatusjärjestö FEE Suomi.

4. Teoriaa kestäväen tulevaisuuden kasvatuksen taustalla

Tolppanen, Aarnio-Linnavuori, Cantell, Lehtonen ovat luoneet [ilmastokasvatuksen polkupyörämallin](#)

Rungon identiteetti, arvot ja maailmankuva luovat perustan.

Pyörät eli tieto ja ajattelun taidot mahdollistavat liikkeen. Tiedolla rakennetaan uutta ymmärrystä.

Polkimien avulla tiedot ja ajattelun taidot saadaan käytäntöön.

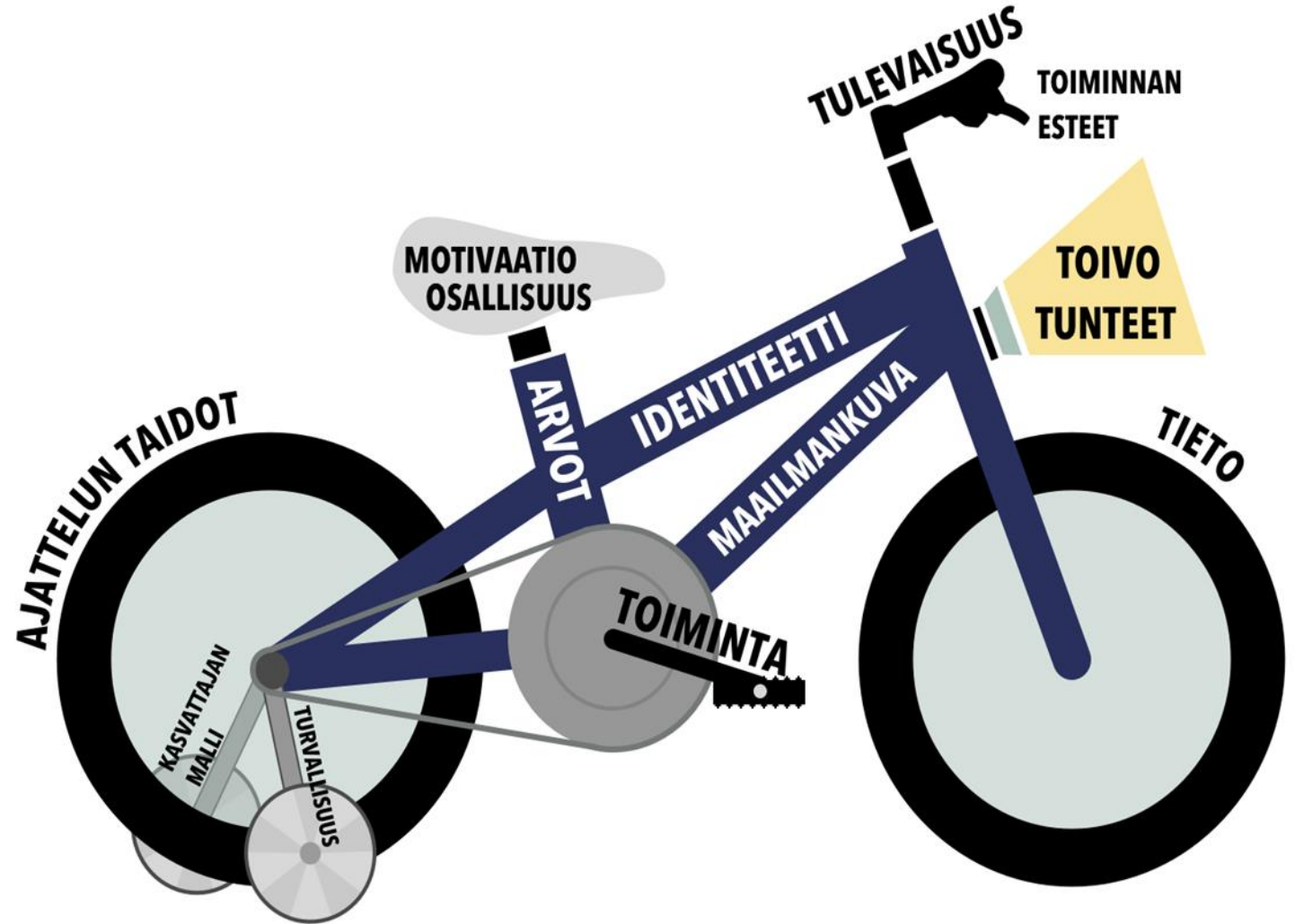
Yhdessä tekeminen on tärkeää mm. motivaation kannalta.

Omien vaikutusmahdollisuuksien ja valintojen merkityksellisyys vaikuttavat tulevaisuuden hahmottamiseen.

Apupyörämalli korostaa lasten tarvitsemaa tukea ja aikuisen mallin tärkeyttä sekä turvallisuuden tunteen ja toivon säilymistä.

Ilmastokasvatuksen apupyörämalli

Chantal Romi, Varhaiskasvatuksen ilmasto-opas

Palmerin puumalli

Lasten omat luonnossa leikkimisen, liikkumisen, tutkimisen ja taiteellisen ilmaisun kokemukset, luonnon monimuotoisuuden havainnoiminen sekä niiden kautta syntyvä hyvä ja myönteinen luontosuhde on perustana myöhemmälle kestäväälle elämäntavalle.

Lapsi oppii ympäristöstään, kiinnostus herää ja hän haluaa tietää lisää.

Toimitaan yhdessä, turvallisessa ja toiveikkaassa hengessä ja vältetään ahdistavien uhkakuvien luomista. Lasten myötätunnon tuntemista tuetaan ja edistetään mm. luontokasvatuksen avulla. Lapsen pienet ympäristöystävälliset teot ovat myönteisen luontosuhteen syntymisen kannalta merkityksellisiä, lapsi on matkalla itsestään ja ympäristöstään huolta pitävää kansalaista.

Varhaiskasvatuksen henkilöstön innostava ja kannustava asenne ja malli ovat lasten toimimisen ja oppimisen lähtökohta.

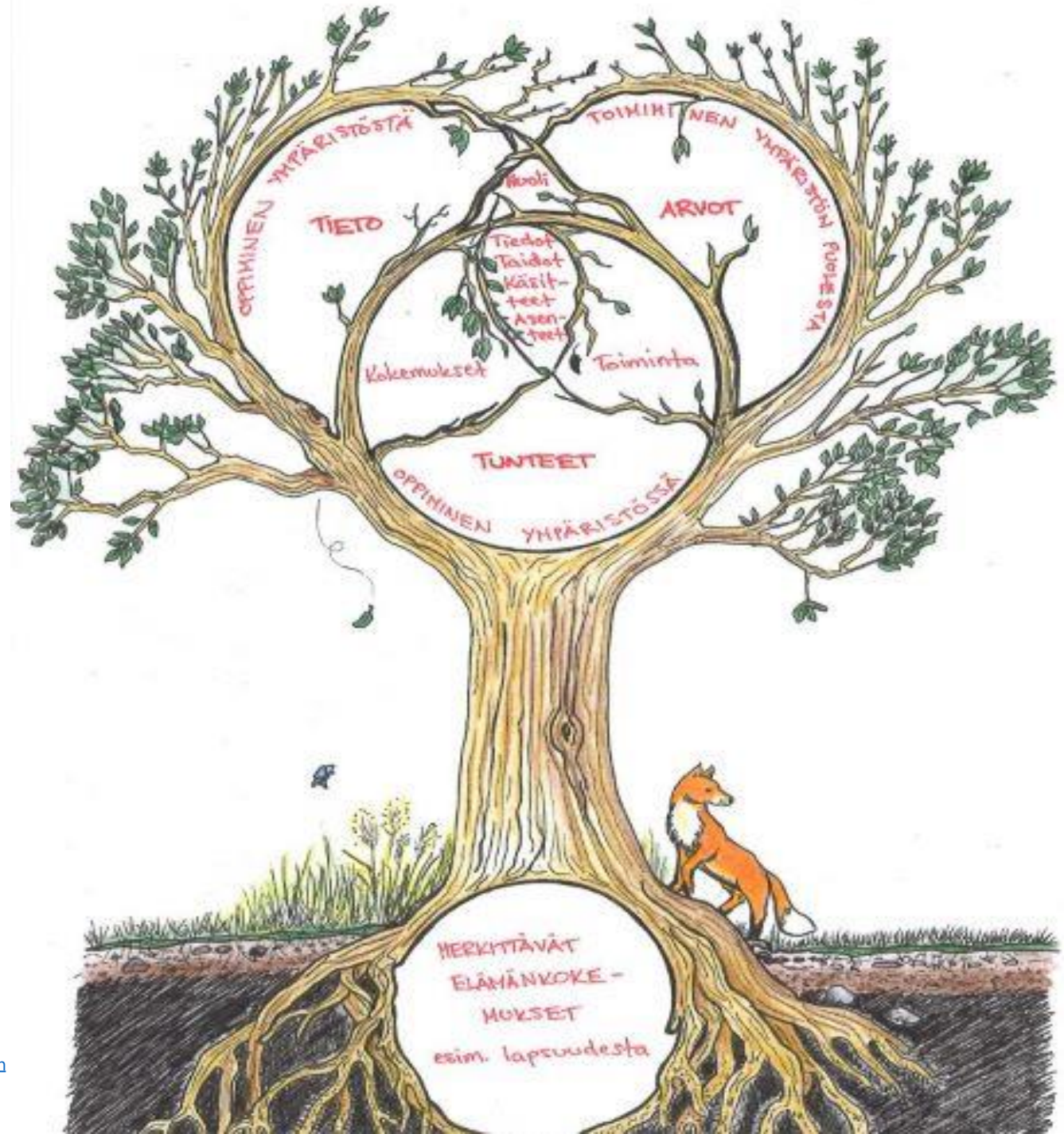

Alakööki, Oulu

Kuvalähde: Laine & Elonheimo & Kettunen 2018, 13.

Lähteet: Oulun Vasun perusteet 2022 Kestävän tulevaisuuden kasvatus

[Ympäristökasvatusta ulko-opetuksen keinoin - Suomen ympäristöopisto SYKLI](#)

Linkkejä

www.ouka.fi/opinvirta

[Luontosuhteen vahvistaminen –video](#)

[YK:n Agenda 2030 tavoitteet ja Vasu kohtaavat –tukimateriaali](#) [Kestävän arkipäivän osa-alueet –juliste](#)

[Lapset kysyvät ja asiantuntijat vastaavat -video](#) [Toivon Agenda 2030 - YouTube](#)

[Oulun kaupunkistrategia | Oulun kaupunki \(ouka.fi\)](#)

[Sivistysohjelma 2023-2026 \(ouka.fi\)](#)

[Ympäristöohjelma | Oulun kaupunki \(ouka.fi\)](#)

[Ilmastotyö Oulussa | Oulun kaupunki \(ouka.fi\)](#)

[Oulun kaupunki - Kiertotalouden tiekartta \(ouka.fi\)](#)

<https://mappa.fi/fi/etusivu>

[Varhaiskasvatuksen ilmasto-opas \(vakanilmasto-opas.fi\)](#)

[YK:n Agenda 2030-tavoitteet ja Vasu kohtaavat](#)

[Kestävän arkipäivän osa-alueet](#)

<https://maailma2030.fi/agenda-2030/> [Palloässäät - opetusmateriaalit - Polkuedu](#)

[Ruokatieto Yhdistys](#)

[Maistuva koulu - Ruokailoa kouluihin!](#)

[Ruuan reitti - Ruokatieto](#)

[Vihreä lippu | Ympäristöohjelma ja -sertifikaatti kasvatusalalle \(vihrealippu.fi\)](#)

[Kettu-kirja – tutkien, seikkaillen ja leikkien kohti kestävää tulevaisuutta – Helsinki oppii](#)

[STEAM vasu esite www_valmis.pdf \(steaminoulu.fi\)](#)

[STEAM in Oulu – Asteen verran yhteisempi](#)

Yhteystietoja

Alakööki, Kestävän tulevaisuuden ja kulttuurikasvatuksen ja liikuntakasvatuksen kehittämissyksikkö

alakooki.vaka@ouka.fi

Heikinharjun Luontokoto, Luontokasvatuksen ja STEAMin kehittämissyksikkö

heikinharju.luontokoto@ouka.fi

Timosenkosken luotokoulu
luontokoulu@eduouka.fi

Kiertokaari neuvonta@kiertokaari.fi

Kiitos, kun luit, innosta työkaveriakin lukemaan 🍀

ALAKÖÖKI

[Alakööki Instagramissa](#)

HEIKINHARJU.LUONTOKOTO

[Heikinharjun Luontokoto Instagramissa](#)